

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2023

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

R.S.Shodiyeva	
Ijod va aqliy taraqqiyot muammosining sharq mutafakkirlari asarlaridagi talqini	424
M.G'.Ismoilov	
O'smirlarda familistik kompetensiyasini rivojlantirishning tamoyillari.....	429
N.X.Raxmankulova	
O'quvchilar tarbiyasini shakllantirishda ota-onalarga pedagogik bilim berish tizimining ahamiyati	433
M.Saminjonov	
Rasmiy-siyosiy qasamlar	439
A.A.Hakimov	
1358-1370 yillarda movarounnahrda kechgan hokimiyat uchun kurash jarayonlarining tarixiy manbalarda yoritilishi	444
Sh.T.Abbosova	
Yangi O'zbekiston taraqqiyoti bosqichida milliy g'oya barqarorlik kafolati	448
A.A.Parmonov	
Jismoniy madaniyat ta'limi sohasidagi mutaxassislar tayyorlash tizimini takomillashtirishda aksiologik yondashuv asosida akmeologik motivatsiyani rivojlantirishning o'rni va ahamiyati.....	451
S.M.Abdullayev	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	456
S.M.Ro'zimurodov	
Axloqiy-estetik qadriyatlarni shakllanishida oilaviy marosimlarning o'rni.....	460
M.A.Мирзарахимов	
Организация клиент-серверной технологической среды в образовании: анализ влияния и перспективы развития.....	464
Z.H.Ubaydullayeva	
Hissiyot ifodalovchi noverbal vositalarning lingvokulturologik tahlili	467
J.Xamroqulov	
Tyutorlar faoliyatini takomillashtirish asosida talabalarning ma'naviy-ahloqiy kompetentligi rivojlantirish.....	471
N.O.Yunusaliyeva	
O'quvchilarda ijtimoiy-axloqiy ideal haqidagi tasavvurlarini rivojlantirishning mazmun-mohiyati ..	475
N.I.Suleymanova	
Ijtimoiy fan darslarida abu ali ibn sino yozgan falsafiy qissalaridan foydalanishning tarbiyaviy ahamiyati	481
Y.V.Lutfullina	
Ta'lim jarayonida tarbiya usullarini to'g'ri tanlashning ahamiyati.....	486
J.I.Xomidjonov, E.X.Bozorob	
Tibbiyotda (klinikada) tovush yordamidagi usullar bilan tekshirishni "Swot-Tahlil" metod asosida o'qitish	490
D.T.Tursunova	
Ijtimoiy faollik-talaba xotin-qizlar ijtimoiy ongini shakllantirishning ustuvor tamoyili va muhim omili sifatida	497
S.A.Sharipova	
Internet muloqoti yangi til hodisi sifatida.....	500
K.I.Марайимова	
Использование инновационных форм экскурсии в повышении социокультурной компетентности будущих учителей.....	506
B.B.Djalalov, K.P.Uzakov	
Ta'limning uzluksizligi mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirish omili sifatida.....	512
M.K.Saliyeva, R.F.Talipov, O.E.Ziyadullayev, S.I.Tirkasheva, L.Q.Ablaqulov	
Ayrim geteroatomli aldehydlarni $Inbr_3/Et_3n/Et_2o$ katalitik sistemasida alkinillash jarayoni.....	519
A.Sh.Raximov	
Ichki yonuv dvigatellarining umumiy tuzilishi hamda 2 va 4 taktli dvigatellar ishchi sikllari, moylash tizimini tuzilishi, hamda ishlashi.....	527

TA'LIMNING UZLUKSIZLIGI MUTAXASSISNING KASBIY KOMPETENSIYA DARAJASINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA**НЕПРЕРЫВНОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛИСТА****CONTINUITY OF EDUCATION AS A FACTOR OF INCREASING THE LEVEL OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF A SPECIALIST****Djalalov Bahromjan Begmurzayevich¹**¹Farg'ona davlat universiteti katta o'qituvchisi, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)**Uzakov Kaxramon Pazildinovich²**²Davlat boshqaruvi akademiyasi o'qituvchisi**Anotatsiya**

Mazkur maqolada mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda uzluksiz ta'limning ahamiyati va uning alohida jihatlari, bu borada turli tashkilot mutaxassislari ishtirokida o'tkazilgan ijtimoiy so'rovnoma natijalari tahlil qilingan.

Аннотация

В отношении профессиональной компетентности данного специалиста были проанализированы результаты социального опроса, проведенного с участием экспертов различных организаций.

Abstract

In relation to the professional competence of this specialist, the results of a social survey conducted with the participation of experts from various organizations were analyzed.

Kalit so'zlar: uzluksiz ta'lim, davlat fuqarolik xizmatchisi, kasbiy kompetensiya, bilim, malaka, ko'nikma, ijtimoiy so'rovnoma.

Ключевые слова: непрерывное образование, государственный служащий, профессиональная компетентность, знания, квалификация, навыки, социальный опросник.

Key words: continuing education, civil servant, professional competence, knowledge, qualifications, skills, social questionnaire.

KIRISH

Bugungi glaballashuv davrida zamonaviy mutaxassisga qo'yilgan talablar kundan kunga o'zgarib bormoqda. Mazkur sharoitda mutaxassisdan zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, bir vaqtning o'zida ham "qattiq ko'nikma" ("hard skills") ham "yumshoq ko'nikma" ("soft skills")ga ega bo'lishi talab etilmoqda.

Buning asosiy sharti professional, ishda orttirilgan tajriba bilan bir qatorda yangi bilim va ko'nikmalarni ham doimo o'zlashtirib borishi va uni empirik jihatdan anglashi uchun uzluksiz ta'lim olish hisoblanadi.

"O'zbekiston – 2030" strategiyasida belgilangan maqsadlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish ko'p jihatdan tashkilot va idoralarning bilim, malaka va ko'nikmalariga umumiy qilib aytganda kasbiy kompetensiyalariga bog'liq.

Mutaxassislarining bilim va malakalarini, kasbiy kompetensiyalari oshirishda ta'lim alohida ahamiyat kasb etadi.

Davlatimiz rahbari ta'biri bilan aytganda mamlakat taraqqiyotining zamonaviy bosqichida keng ko'lamli islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi strategiyasining maqsadlariga erishish davlat boshqaruvining mutlaqo yangi, samarali va sifatli faoliyat yurituvchi tizimini yaratishni, davlat boshqaruvi organlari va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining uyg'un faoliyatini tashkil etishni talab qiladi.

Davlat xizmatchilarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish, davlat xizmatchilari faoliyatini baholash, davlat xizmatida o'sish, boshqa davlat lavozimiga o'tish, mehnatiga haq to'lash, davlat fuqarolik xizmatchilarining ish vaqti va mehnat ta'tillari keng tartibga solish maqsadida mahalliy

va xorijiy mutaxassislarni jalb qilgan holda chuqur muhokamalar asosida "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni qabul qilindi.

Xususan, ushbu hujjatda davlat mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligi ta'minlashga alohida e'tibor qaratilgan.

Mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda masalasiga oid salmoqli ilmiy izlanishlar olib borilgan. Biroq, hozirgi globallashgan va ilmiy-texnikaviy, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-huquqiy, gumanitar qarash va ehtiyojlar jadal o'zgarayotgan davrda mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligi masalasi alohida ahamiyat kasb etadi.

Shu sababdan mazkur maqolada mutaxassisning malakasini kasbiy kompetensiyasi darajasini oshirishda uzuluksiz ta'limning o'ziga xos jihatlari o'rganilib, tahlil qilingan.

Maqolada tashkilot va idoralarning mutaxassislari xizmatchisining kasbiy kompetensiyasi darajasini oshirishda uzuluksiz ta'limning ahamiyati borasidagi mutaxassislarning fikri va munosabati ijtimoiy so'rovnoma orqali o'rganilib, tahlil qilindi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Hozirgi kunga qadar uzluksiz ta'lim g'oyasining tug'ilgan vaqti va uning muallifligi haqidagi qarashlarda birlik yo'q. Adabiyotda uchta asosiy nuqtai nazar mavjud. Birinchisi, uzluksiz ta'lim g'oyasining "qadimgi" kelib chiqishi tarafdorlariga tegishli (A.V.Darinskiy, X.Gummel, G.A.Yagodin va boshqalar), ular uzluksiz ta'lim g'oyasi insoniyat jamiyati kabi uzoq vaqtdan beri mavjud deb hisoblashadi. Ikkinchi nuqtai nazar tarafdorlari ushbu g'oyaning paydo bo'lishini ma'naviy, ijtimoiy, ishlab chiqarish va ilmiy-texnik sohalaridagi faol rivojlanish jarayonlari bilan tavsiflangan zamonaviy davr bilan bog'lashadi (O.V.Kuptsov, L.Osipov va boshqalar). bizga haqiqatga eng mos keladigan uchinchi nuqtai nazar shundan iboratki, g'oyaning o'zi uzluksiz ta'lim pedagogikada uzoq vaqtdan beri mavjud bo'lib, unga mos keladigan amaliyot turi nisbatan yaqinda paydo bo'lgan (V.V.Arnautov, al.Vladislavlev, Zinchenko qishlog'i, Onushkin qishlog'i, N.K.Sergeyev va boshqalar).

Kontsepsiyaning kelib chiqishini Aristotel, Suqrot, Aflotun, Seneka, Konfutsiy va boshqa qadimgi mutafakkirlarda topish mumkin. Uzluksiz ta'lim g'oyalari Volter, Gyote, Russo qarashlarida keltirilgan bo'lib, ularni inson rivojlanishining to'liqligiga erishish bilan bog'lagan. Y.A.Komenskiy uzluksiz ta'lim to'g'risidagi zamonaviy g'oyalarning asoschisi deb tan olingan, uning pedagogik merosida, A.I.Piskunovning so'zlariga ko'ra, "hozirgi kunda uzluksiz ta'lim konsepsiyasida aks etgan g'oyani o'z ichiga oladi"[4].

Kasbiy kompetentlikka oid bo'lgan yondashuvlarni tahlil qila turib, shuni aytish mumkinki, o'quv jarayonida uning ahamiyatini avvaldan anglab yetganlarini ko'rish mumkin. N.A.Muslimov va Q.M. Abdullayevalarning fikricha, kompetentlik – olingan nazariy bilim, ko'nikma va malakalar majmuasini amaliyotga mustaqil va ijodiy qo'llay olish darajasi, bu talabning amaliyot jarayonida ham, oliy ta'limdan keyingi faoliyatida ham shakllanib boradi[2].

B.R.Muqimov bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish g'oyasini ko'rib chiqib, shuni ta'kidlagan: "Kasbiy kompetentlik – mutaxassis tomonidan kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning egallanishi va ularning amalda yuqori darajada qo'llay olinishi" deb fikr bildirgan[3].

Rossiyalik olim A.V.Xutorskoyning qayd etishicha, "Kompetensiya predmet va jarayonlarning ma'lum doirasiga nisbatan shakllanuvchi shaxsning o'zaro bog'liq bo'lgan sifatleri (bilim, ko'nikma, malakalari) majmuasi bo'lib, ularga nisbatan samarali va samarasiz ta'sir ko'rsatish demak. Kompetentlik esa shaxs tomonidan mos kompetensiyaga ega bo'lishni anglatadi". Angliyalik olim Djon Ravenning ta'kidlashicha, "Kompetentlik muayyan sohada aniq va konkret harakatlarni bajarish uchun zarur bo'lgan va tor mutaxassislikka oid bilimlar, alohida malaka va ko'nikma, fikrlash usuli, shuningdek, qilgan harakatlari uchun javobgarlikni tushunishni qamrab olgan o'ziga xos qobiliyatdir"[5].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ta'limning uzluksizligi mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirish masalasini ilmiy jihatdan o'rganishda asosan 2 ta usulidan foydalanildi:

Kontent analiz: sohaga oid mahalliy normativ hujjtlar tahlili hamda Rossiya Federatsiyasi tajribasi o'rganilib, ularda o'rnatilgan tartib-qoidalar tahlil qilindi. Buning uchun Rossiya Federatsiyasining qonun va qonunosti hujjatlari o'rganib chiqildi.

So'rovnoma: davlat fuqarolik xizmatchilarini masofaviy (onlayn) tarzda malakasini oshirish borasidagi davlat fuqarolik xizmatchilarining fikrini o'rganish maqsadida ular o'rtasida ijtimoiy so'rovnoma o'tkazildi. Anketa so'rovnomasi 6ta yopiq savollardan iborat bo'lib, so'rovnoma "telegram.org" ijtimoiy tarmog'idagi davlat xizmatchilaridan iborat guruhlarda o'tkazildi. So'rovnomada jami 110 nafar respondent ishtirok etdi. So'rovnoma natijalari Microsoft Excel dasturi orqali tahlil qilinib, ularning ayrimlari diagrammalar orqali taqdim etilgan va kuzatuv usullaridan foydalanildi.

Davlat fuqarolik xizmatchilarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish borasida Rossiya Federatsiyasi tajribasi o'rganilganda quyidagilar aniqlandi.

Bu borada mamlakatda asosiy hujjat Rossiya Federatsiyasining "Davlat xizmati to'g'risida"gi №79-FZ-sonli qonuni. Mazkur qonun 2004-yil tasdiqlangan bo'lsada o'tgan davr mobaynida o'ndan ortiq o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan. Jumladan so'ngi o'zgartirish joriy 2022-yil 4-noyabr sanasida o'zgartirish kiritildi. Davlat xizmatchisining kasbiy rivojlanishi Rossiya Federatsiyasi Prezidenti tomonidan belgilangan tartibda amalga oshirilishi qayd etilgan[8].

Maskur qonunning e'tiborli jihati shundaki unda "Davlat xizmatchisining malakasini oshirish uning davlat xizmatining butun davri davomida amalga oshiriladi" degan norma (32-modda) qat'iy belgilab qo'yilgan.

Rossiya Federatsiyasi Prezidentining 2019-yil 24-iyundagi "2019 – 2021 yillarda Rossiya Federatsiyasining davlat xizmatini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari to'g'risida"gi 288-sonli farmoni bilan Rossiya Federatsiyasining davlat xizmatchilarining kasbiy rivojlanishining yangi shakllarini, shu jumladan axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni joriy etish hamda federal davlat axborot tizimi asosida davlat xizmati sohasida davlat xizmatchilarining kasbiy rivojlanishi uchun mo'ljallangan yagona ixtisoslashtirilgan axborot resursining ishlashini ta'minlash belgilandi[7].

Mamlakatda davlat xizmatchilarining kasbiy rivojlanish va ularning malakasini oshirish tizimi va tartib-qoidalari Rossiya Federatsiyasi Prezidentining 2019-yil 21-fevraldagi "Rossiya Federatsiyasining davlat xizmatchilarining kasbiy rivojlanishi to'g'risida"gi 68-sonli farmoni bilan Rossiya Federatsiyasining davlat xizmatchilarining kasbiy rivojlanishini amalga oshirish tartibi to'g'risidagi Nizom asosida tashkil etiladi.

Nizomga asosan davlat xizmatchilari tomonidan o'z kasbiy faoliyati yo'nalishiga mos keladigan va davlat xizmatchilarining kasbiy rivojlanishi uchun mo'ljallangan yagona ixtisoslashtirilgan axborot resursiga joylashtirilgan, davlat xizmati sohasidagi federal davlat axborot tizimi asosida yaratilgan o'quv materiallarini mustaqil o'rganish belgilangan bo'lib, davlat xizmatchilariga masofaviy shaklda, shu jumladan yagona ixtisoslashtirilgan axborot resurslari va boshqa axborot tizimlaridan foydalangan holda kirish huquqini beradigan o'quv kurslari tarzda tashkil etilishi belgilangan.

Rossiya Federatsiyasi davlat xizmatining kadrlar tarkibini boshqarishning yagona axborot tizimi bo'lgan gossluzhba.gov.ru platformasining "профессиональное развитие" (kasbiy rivojlanish) bo'limida Rossiya Federatsiyasining davlat xizmatchilari tomonidan mustaqil o'rganish imkonini berilib, davlat xizmatchilari uchun kasbiy xizmat faoliyatining tegishli yo'nalishi bo'yicha o'quv materiallari va o'quv kurslari uchun materiallar olish tizimi joriy etilgan. Shuningdek ushbu platformada davlat xizmatchilari uchun turli kurslarda ishtirok etish imkoniyati yaratilgan[10]. Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki Rossiya federatsiyasida mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligi masalasiga jiddiy e'tibor qaratilgan.

Rossiya tajribasi mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda asosan masofaviy ta'limga tayanadi. Shuningdek, davlat fuqarolik xizmatida murabbiylik tizimini tashkil etish ham ko'zda tutilgan. Jumladan yuqoridagi nizomning 14-bandida "Rossiya Federatsiyasining davlat xizmatida murabbiylik qilish tartibi va ularning faoliyati samaradorligini baholashni hisobga olgan holda, murabbiylikni ta'minlovchi davlat xizmatchilarini rag'batlantirish shartlari Rossiya Federatsiyasi hukumati tomonidan belgilanadi".

Mentorlik faoliyati Rossiya Federatsiyasi Hukumatining 2019-yil 7-oktabrdagi 1296-sonli "Rossiya Federatsiyasi davlat xizmatida murabbiylik to'g'risidagi nizomni tasdiqlash to'g'risida"gi qarori bilan tartibga solingan bo'lib, unga ko'ra murabbiylik vazifasini oshiruvchi xodimlarni rag'batlantirish ham ko'zda tutilgan[6].

Mamlakatimizda mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirish borasida ma'lum natijalarga erishilmoqda. Bunda qisqa muddatli malaka oshirish va qayta tayyorlash kurslari hamda

masofaviy ta'lim shakllaridan foydalanib kelinmoqda. Ayniqsa pandemiya davridan so'ng bu borada masofaviy ta'lim eng qulash yechim sifatida qaralmoqda.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat xizmatini rivojlantirish agentligi (<https://ilm.argos.uz/courses>) va Davlat boshqaruvi akademiyasi (<https://dba.uz/>) o'z saytlarida masofaviy malaka oshirishni tashkil etib kelinmoqda.

Shuningdek, ayrim davlat idoralari va vazirliklar tomonidan tashkilot tizimida faoliyat yurituvchi davlat xizmatchilari va nomzodlar uchun masofaviy malaka oshirish saytlari tashkil etilgan. Xususan O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi qoshidagi Yuristlar malakasini oshirish markazi (<http://uzmarkaz.uz/uzc/>) masofaviy kurslar uchun alohida platforma (<http://mk.uzmarkaz.uz/>) joriy etgan.

Ta'lim tizimida faoliyat yurituvchi professor va o'qituvchilar hamda tizimdagi boshqaruv kadrlar uchun platformalar tashkil etilgan bo'lib, ularga O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzuridagi Oliy ta'lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish Bosh ilmiy-metodik markazi (<https://dc.bimm.uz/>) hamda A.Avloniy nomidagi Pedagoglarni kasbiy rivojlantirish va yangi metodikalarga o'rgatish milliy-tadqiqot institutini (<https://onlinedu.uz/>) kabilarni misol qilishimiz mumkin. Ayniqsa oliy ta'lim muassalarida bu borada oxirgi uch yillikda bosqichma bosqich samarali ishlar tashkil etilib kelinmoqda.

O'zbekiston Respublikasining "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi qonuni va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti "O'zbekiston Respublikasida kadrlar siyosati va davlat fuqarolik xizmati tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5843-sonli farmonida davlat fuqarolik xizmatchilarining bilim va malakalarini oshirish, ko'nikmalarini rivojlantirish maqsadida muntazam ravishda malaka oshirish va qayta tayyorlash ishlarini tashkil etishga alohida e'tibor qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasining "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi Qonunning 42-moddasi "Davlat fuqarolik xizmatchisining kasbiy kompetensiyasini uzluksiz ravishda oshirish" masalasiga oid bo'lib, unda davlat fuqarolik xizmatchisining kasbiy kompetensiyasini uzluksiz ravishda oshirishdan maqsad uning samarali faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan bilimlar, ko'nikmalar va malakalarni egallashi uchun shart-sharoitlar yaratishdan iborat ekanligi qat'iy belgilab qo'yilgan[9].

Qayta tayyorlash, malaka oshirish va mustaqil ta'lim olish davlat fuqarolik xizmatchisining kasbiy kompetensiyasini uzluksiz ravishda oshirishning asosiy shakllari ekanligi belgilangan.

Masofaviy ta'lim yoki elektron o'quv dasturlari hamda platformalarni ishlab chiqish masalalariga asosan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturi"da zarur chora-tadbirlar belgilab berilgan.

Xususan davlat dasturining 35-bandida davlat xizmatchilarining kasbiy tayyorgarlik, moddiy va ijtimoiy ta'minot darajasini oshirish vazifasi belgilangan bo'lib, unga ko'ra 2022-yil oktabr oyida Davlat fuqarolik xizmatchilarini o'qitish, qayta tayyorlash va malakasini oshirishning interfaol shakllari, shuningdek ularning yangi bilim va ko'nikmalarni egallashi uchun barchaga ochiq bo'lgan elektron o'quv dasturlari hamda platformalarni ishlab chiqish ko'zda tutilgan.

Ammo Rossiya Federatsiyasidan farqli ravishda yuqoridagi hujjatlarda tashkilot va muassalarda mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ustoz-shogird an'anasiga, murabbiylik tizimini tashkil etishga oid norma belgilanmagan.

Faqatgina O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 15-maydagi "O'zbekiston Respublikasida Kasbiy malakalar, bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish milliy tizimi faoliyatini tashkil etish choralari to'g'risida"gi 287-son qarorida O'zbekiston Respublikasi Milliy malakalar ramkasi doirasidagi 8 ta ya'ni barcha malaka darajasini egallashda amaliy tajriba malakaning mos darajasiga erishish yo'llari sifatida belgilab qo'yilgan. Lekin unda ham murabbiylik tizimiga oid tartib belgilanmagan.

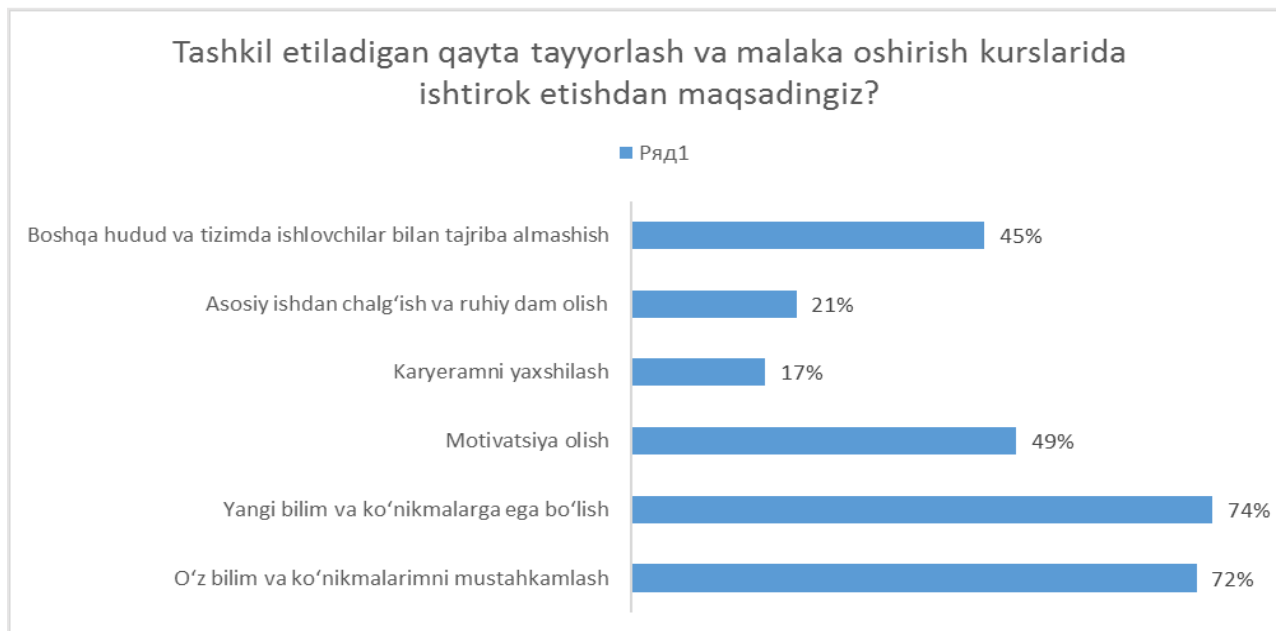
Mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligini ta'minlash bir qancha omillarga bog'liq.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, mutaxassislarni kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligini ta'minlash borasidagi davlat xizmatchilarining fikrini o'rganish maqsadida ular o'rtasida ijtimoiy so'rovnoma o'tkazildi. Anketa so'rovnomasi 6 ta yopiq savollardan iborat bo'lib, so'rovnoma "telegram.org" ijtimoiy tarmog'ida o'tkazildi. So'rovnoma davlat hokimiyatining quyi va

o'rtta bo'g'inida faoliyat yurituvchi davlat fuqarolik xizmatchilari ishtirok etishdi. So'rovnomada jami 150 nafar respondent ishtirok etdi.

So'rovnoma natijalariga ko'ra davlat fuqarolik xizmatchilarining tashkil etiladigan qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarida ishtirok etishlaridan asosiy maqsadlari yangi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish (74%) hamda o'z bilim va ko'nikmalarimni mustahkamlash (72%)dan iborat ekanligini bildirishgan. (1-rasm)

1-rasm. Respondentlardan olingan natijalar tahlili.

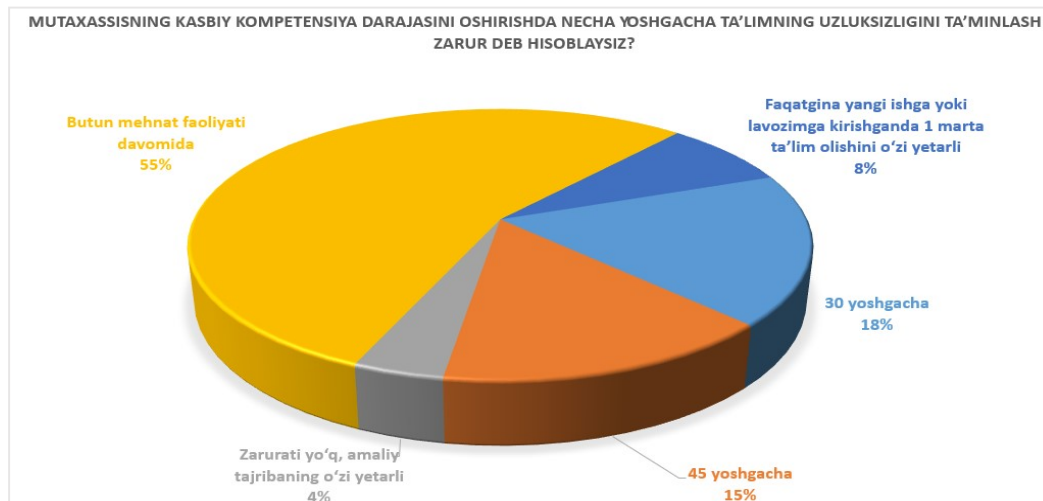
O'tkazilgan so'rovnomada respondentlardan mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligini ta'minlashning asosiy choralari so'ralganda ularning ko'pchiligi (37%) murabbiylik tizimini joriy etish deb javob berishgan. Shuningdek, ularning 27 foizi qisqa muddatli (5-15 kunlik) va 9 foizi o'rtta muddatli (20-30 kunlik) oflayn malaka oshirish kurslarini, 5 foizdani masofaviy ta'lim va mustaqil ta'lim degan bo'lsa, 19 foiz respondent mutaxassisga uzluksiz ta'lim shart emas, amaliy tajribaning o'zi yetarli deb javob berishgan. (1-jadval)

1-jadval

So'rovnoma tahlili

Quyidagilardan qaysi biri mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligini ta'minlashning asosiy chorasini hisoblanadi?	
Masofaviy ta'lim	5%
Qisqa muddatli (5-15 kunlik) oflayn malaka oshirish kurslari	27%
O'rtta muddatli (20-30 kunlik) oflayn malaka oshirish kurslari	9%
Murabbiylik tizimini joriy etish (tashkilotning o'zidagi tajribali mutaxassislarni jalb etish)	37%
Mustaqil ta'lim	5%
Mutaxassisga uzluksiz ta'lim shart emas, amaliy tajribaning o'zi yetarli	19%

Respondentlarning 55 foizi mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligini ta'minlash butun mehnat foyiati davomida amalga oshirilishi zarurligini ta'kidlagan bo'lsa faqatgina 4 foizi zarurati yo'q degan fikrdaligi aniqlandi. (2-rasm)

2-rasm. Respondentlardan olingan natijalar tahlili.

Umuman olganda ishtirokchilarning aksariyati mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligini ta'minlashning ijobiy munosabat bildirishgan. Ushbu ijobiy munosabatni yanada rivojlantirish uchun xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirishda ta'lim sifatini oshirish talab etiladi. Ayniqsa qisqa muddatli kurslar va masofaviy ta'lim sifatiga, alohida e'tibor qaratish kerak. Bundan tashqari tashkilot va muassalarda murabbiylik tizimini joriy etish va takomillashtirishga oid huquqiy bazani rivojlantirish zarur. Buni o'tkazilgan so'rovnoma natijalaridan ham bilish mumkin. Chunki respondentlarning katta qismi qariyb yarimi an'anaviy (oflayn) ta'limni hamda murabbiylik tizimini samarali va qulay deb hisoblashmoqda. Faqatgina 5 foizdani mustaqil ta'limni va masofaviy (onlayn) ta'limni samarali va qulay ekanligini ta'kidlashgan. Bu esa mutaxasslarda mustaqil ta'lim olish bo'yicha yetarli ko'nikma mavjud emasligi va mustaqil ta'lim sifatli tashkil emasligidan dalolat.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda mutaxassisning kasbiy kompetensiya darajasini oshirishda ta'limning uzluksizligini ta'minlash muxim ahamiyatga ega. Bu yo'nalishda masofaviy ta'lim shaklini qayta ko'rib chiqish, murabbiylik tizimi borasidagi ilg'or tajribalarni joriy etish hamda mutaxassislarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish kabi keng ko'lamli ishlarni tashkil etish maqsadga muvofiq.

Rossiyalik mutaxassis Lukanina Yuliyaning o'zining 2014 yildagi "Davlat xizmatchilarining malakasini rivojlantirish, ularning kasbiy shaxsini shakllantirish sharti sifatida" nomli maqolasida mutaxassislar davlat xizmatchilarining kasbiy vakolatlarini rivojlantirish mexanizmi sifatida uzluksiz kasbiy ta'limning mintaqaviy tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha bildirgan takliflari qayd etilgan. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, zamonaviy masofaviy ta'lim shakllarini mintaqaviy uzluksiz kasb-hunar ta'limi tizimiga faol joriy etish orqali amalga oshirilgan o'qitishning elektivligi sharoitda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda mintaqamizda davlat xizmatchilarini tayyorlash jarayonida ushbu texnologiyalar qo'llanilmoqda, ammo afsuski, bu yetarli emas. Masofaviy ta'limni sifatli modernizatsiya qilish uchun o'quv jarayonining o'quv va uslubiy jihozlarini (elektron darsliklar, video ma'ruzalar, masofaviy simulyatorlar, ma'lumot va tahliliy materiallar, vebinarlar va boshqalar) takomillashtirish zarurligi ta'kidlangan[1].

Yuqorida Y.Lukanina tomonidan ta'kidlangan masalalar bugungi kunda O'zbekiston uchun ham dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Davlat xizmatchilaridan iborat tinglovchilar uchun tashkil etiladigan masofaviy shakldagi malaka oshirish va qayta tayyorlash kurslarida quyidagilarga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq.

Mashg'ulotlar vaqti: Mashg'ulotlar vaqtini belgilash muhim masalalardan bo'lib, bunda davlat fuqarolik xizmatchisining aqliy va ruhiy tetiklik vaqti va asosiy mehnat faoliyatidagi bo'sh vaqtdan kelib chiqib belgilash kerak. Jumladan, o'tkazilgan so'rovnomada ular uchun eng qulay vaqt tushlikkacha bo'lgan vaqt ekanligini bildirishgan.

Dasturiy ta'minot: onlayn kurslarni tashkil etishga qaratilgan platforma onlayn mashg'ulotlarni o'tish, dars mashg'ulotlarini yozib olish va o'quv materiali sifatida platformaga joylash, kichik guruhlarini o'zaro muhokama qilib, jamoa bo'lib taqdimot tayyorlash (virtual auditoriyalar) imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Onlayn tarzda tashkil etiladigan imtixonlarni tinglovchilarni qurulma kamerasi orqali fiksatsiya qilish (tinglovchi yuzini tanib olish) orqali tashkil etish lozim.

Platformaning mobil ilovasini ham yaratish lozim. Metodologiya yaratish: Masofaviy dars mashg'ulotlarini qiziqarli va ta'sirli o'tkazish metodologiyasini ishlab chiqish va bu boradagi professor-o'qituvchining ko'nikmalarini oshirish eng asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Bunda mashg'ulotlarni onlayn olib borishning o'ziga xos jixatlari inobatga olish zarur.

O'quv materiallari: Onlayn va oflayn dars mashg'ulotlarini sifatli tashkil etish va kurs platformasiga joylanadigan video va audio materiallarni sifatli tayyorlash uchun zarur texnik vositalar va mutaxassislarni jalb qilish talab etiladi.

Dars mashg'ulotlarida taqdim etilgan ma'lumot va materiallarni (adabiyot, matn, audio va video) platformaga joylash va uni mashg'ulotlarning video yozuvini ko'chirib olish imkoniyatini berish tinglovchilar uchun foydali bo'ladi. Onlayn dars mashg'ulotlarini sifatli tashkil etish va kurs platformasiga joylanadigan video va audio materiallarni sifatli tayyorlash uchun zarur texnik vositalar va mutaxassislarni jalb qilish talab etiladi.

Dars mashg'ulotlarida tinglovchilarga beriladigan ma'lumot va bilimlar bevosita amaliyot bilan bog'langan va ularni turli vaziyatli savollar (keys, katus) orqali mustaqil ishlashga undash dars samaradorligini oshiradi. AKT va internet: AKT va internet tezligi doimgidek dolzarb masalalardan bo'lib, yuqoridagi vazifalar samarasi aynan shu ikki vositaga bog'liq. Ayniqsa quyi bo'g'inda faoliyat yurituvchi davlat fuqarolik xizmatchilari ishtirokida tashkil etiladigan onlayn kurslarda ushbu masalaga jiddiy e'tibor qaratish lozim. Sababi joylarda AKT va internet tezligida muammolar kuzatilishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Lukanina Y. R. Развитие компетенций государственных служащих как условие формирования их профессиональной идентичности. <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-kompetentsiy-gosudarstvennyh-sluzhaschih-kak-uslovie-formirovaniya-ih-professionalnoy-identichnosti>
2. Muslimov N.A va boshqalar. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. O'quv-metodik qo'llanma. – T. Sanostandart, 2015. – 120 b.
3. Muqimov B.R. Talabalarni mustaqil ish jaraenida interfaol ta'lim metodlari asosida didaktik kompetensiyasini takomillashtirish. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun ezilgan dissertatsiya. – T., 2020. – 186 bet.
4. Непрерывность образования как фактор повышения уровня профессиональной компетентности специалиста. https://studexpo.net/471072/pedagogika/nepreryvnost_obrazovaniya_faktor_povysheniya_urovnya_professionalnoy_kompetentnosti_spetsialista
5. Olimov E. B. Ichki ishlar organlari xodimlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish. Journal of Advanced Research and Stability Volume: 03 Issue: 04 | Apr - 2023 ISSN: 2181-2608.
6. Постановление Правительства РФ от 7 октября 2019 г. N 1296 "Об утверждении Положения о наставничестве на государственной гражданской службе Российской Федерации" <https://base.garant.ru/72833182/>
7. Указ Президента Российской Федерации от 24.06.2019 г. № 288. Об основных направлениях развития государственной гражданской службы Российской Федерации на 2019 – 2021 годы. <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201906240008?index=2&rangeSize=1>
8. Федеральный закон "О государственной гражданской службе Российской Федерации" от 27.07.2004 N 79-ФЗ (последняя редакция) <http://www.kremlin.ru/acts/bank/21210/page/1>
9. O'zbekiston Respublikasining "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi Qonuni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 09.08.2022 y., 03/22/788/0723-son
10. <https://edu.gossluzhba.gov.ru/self-education-title>